

Slovenec kulturno nujno potreben zavod. Pri nestalnosti, ki ji je podvrženo učiteljstvo in dijaštvo teh razredov, se ni čuditi, da je padlo število dijakov, ki je pred 2—3 leti presehalo 200.

A ne samo v Celju, tudi na gimnaziji v Mariboru pada število slovenskih dijakov. Leta 1900. je bilo še 341 slovenskih in 134 nemških dijakov ter so Slovenci tvorili skoro 72% vsega dijaštva te gimnazije. Letos je bilo Nemcev 163, Slovencev pa 290 ali samo 64%. Najprej se je izkušalo znižati število slovenskih dijakov na mariborski gimnaziji s tem, da so jih stikali v prenapolnjene razrede.

Tako je bilo sprejetih učencev:

leta	v razred						
	I. b	II. b	III. b	V	VI	VII	
1899/1900	80	53	56	55	—	—	
1900/1	72	52	—	57	—	—	
1901/2	72	56	—	58	—	—	
1902/3	73	60	51	50	53	—	
1903/4	64	52	—	—	—	—	
1904/5	—	53	—	53	51	—	
1905/6	—	56	50	—	—	54	
1906/7	—	55	—	54	52	—	
1907/8	57	54	—	—	—	—	

Prepisi določujejo 50 kot najvišje število učencev v enem razredu; če jih je več, se mora ustanoviti vzporedni razred. To se v nobenem zgoraj omenjenih razredov ni zgodilo, čeravno je število dijakov v slovenskih razredih znašalo večkrat čez 70, enkrat celo 80! Seveda so morali dijaki v prenapoljenih razredih slabo uspevati. Toda vse to je delovalo še prepočasno. Zato se sliši v zadnjih letih o nezasišanih strogošnih napravah slovenskim dijakom pri sprejemnih izpitih, tako da se jih velik del odkloni, da ravnateljstvo in šolska uprava ne pride v neprijeten položaj, da bi morala otvoriti paralelko. Če pojde tako naprej, potem mariborska in celjska gimnazija niti za mariborsko bogoslovje ne bosta dajali dovolj slovenskih abiturientov, kaj šele za vse druge poklice?

Med stalnimi profesorji je bilo 9 Slovencev in 9 Nemcev. Ravnatelj je popolnoma pod nemškim komandom; saj se je celo pisalo svoj čas, da je prepovedoval slovenskim profesorjem slovensko govorico!

Na Spodnjem Štajerskem imajo Nemci še tretjo gimnazijo, namreč deželno v Ptujju. Ta je imela javnih učencev 191, med temi 31 Slovencev. Iz Ptujja jih je 43, iz ostale Štajerske 120; kar je Nemcev, so pač večinoma iz Srednje in Zgornje Štajerske. Če bi torej prišel v poštev samo ta del dežele, ki mu je gimnazija res namenjena, potem ne dobimo niti 80 nemških dijakov skupaj. Dijaška doma v Celju in v Ptujju zbirata nemške nepopoljšljivce iz vseh dežel in tako polnita ti gimnaziji, ki imata edini namen vzdrževati nemštvo v teh mestih. To se tudi vidi na učiteljskih zborih. Na ptujski gimnaziji je bilo v 80ih letih še polovica slovenskih profesorjev, zdaj sta med 14 samo 2 Slovencev, namreč za verouk in slovenščino.

3. Gimnazije na Koroškem.

Gimnazija v Celovcu šteje 82 slovenskih dijakov med 472 ali nad 17%, vendar sta med 22 učnimi osebami samo 2

Slovenca. Slovenščina kot predmet je prava pastorka; poučuje se za Slovence v 4 oddelkih po 2 uri na teden. V vsakem oddelku so Slovenci dveh razredov skupaj. Pri tej uredbi ni mogoče dosežati povoljnih uspehov.

Na gimnaziji v Beljaku je 9 slovenskih dijakov in 4 v pripravljalnem razredu. Slovenščini se godi še slabše kot v Celovcu; poučuje se v treh tečajih, slovenski dijaki skupaj z nemškimi, za katere je prost predmet. Ker se pri višjih dveh oddelkih podudarja, da je v njih večinoma slovenski učni jezik, zato sklepamo, da se v prvem (pripravljalnem oddelku Slovenci učijo slovenščine z nemškimi učnimi jeziki! Komenski v vsi drugi veliki pedagogi, obrnite se v grobu!

Na gimnaziji v Št. Pavlu je 15 slovenskih dijakov, ki se učijo slovenščine v 4 oddelkih po 1 uro na teden. Poučuje slovenščino suplent, letos prirodopisec, Menjava se menda vsako leto, kakor se pač menjavajo suplenti.

4. Gimnazije na Primorskem.

V tej kronovini so tri gimnazije z nemškim učnim jezikom, ki jih posejajo Slovenci.

Letno poročilo goriške gimnazije ima na prvem mestu razpravo slovenskega profesorja v nemškem jeziku. Gospod profesor, pisatelj te razprave, ali je potrebno, da bogatite nemško slovstvo s slovenskim delom? Ali bi se to ne dalo povedati slovenski? — Isto velja o prvi razpravi v poročilu beljaške gimnazije.

Na gimnaziji v Gorici je bilo med 541 javnimi učenci 272 (nad polovico!) Slovencev, 224 Lahov in — 43 Nemcev. Med 16 stalnimi učnimi osebami je le 5 Slovencev; po razmerju dijaštva bi jih moralo biti vsaj 8!

Eno dejstvo še moramo pibiti: na goriški gimnaziji so pisali slovenski abiturienti tudi slovensko maturitetno nalogo, in sicer so dobili 3 teme na izbiro. Letno poročilo poroča (str. 29), da je minister za bogočastje in nauk provizorno odredil, da delajo abiturienti slovenske in laške narodnosti pismeno maturo tudi iz materinščine. Ustno izkušnjo dela samo oni, ki je pisal za nezadostno.

Da pišejo dijaki v materinščini tudi maturitetno nalogo, se nam zdi popolnoma umestno, ker le v materinščini pokaže kandidat svojo zrelost. S tem tudi materinščina kot predmet pridobi na ugledu. Vendar na Kranjskem na nobeni gimnaziji slovenski dijaki, ki jih je ogromna večina, niso pisali maturitetne naloge iz slovenščine, niti niso bili pri ustni maturi iz tega svojega materinega jezika izprašani. Zakaj ta razlika glede slovenščine? Kateri faktorji so na Kranjskem zanemarili svojo dolžnost, ali c. kr. dež. šol. svet, oziroma gospod deželni šolski nadzornik ali gospodje ravnatelji in učiteljski zbori ali vsi skupaj? Ali je to nezmožnost ali malomarnost ali pa še kaj hujšega?

Na gimnaziji v Trstju je bilo 138 Slovencev, 142 Lahov, 141 Nemcev in 35 drugorodnih javnih učencev. Torej je dobrih 30% Slovencev, med definitivnimi profesorji pa je edini profesor slovenščine Slovenec!

Tukaj se slovenščina poučuje v 8 oddelkih po 2 uri na teden. Toda samo 120 učencev je obiskovalo relativno obligatno slovenščino, torej senitivsem Slovincem nizdelo vredno obiskovati slovenščine!

Gimnazija v Pulju je imela 187 javnih učencev, med temi 15 Slovencev in 24 Hrvatov. Slovenščina se ne poučuje, hrvaščino poučuje vadniški učitelj v 5 oddelkih po 2 uri na teden. Učne osebe so razen veroučitelja in omenjenega vadniškega učitelja vse nemške. Gimnazija obstoja samo za tamošnje vojaštvo. (Konec.)

Šolstvo na Belokranjskem.

„Belokranjec“, glasilo belokranjskih kmetov, pravi, da je vedno slišati, kako malo je izobraženo belokranjsko ljudstvo. To je popolnoma v rokah svojih voditeljev — duhovnikov, ki ga izrabljajo na najostudnejši način v svoje črne namene. Ta pesem je prodrla že skozi Gorjance. Vsak čas je slišati take govorce, toda nihče ne vpraša, zakaj je tako in kdo je temu kriv. Ljudstvo samo gotovo ne, zakaj brezbriznosti in malomarnosti v tem oziru pri njem ni, kar nam kaže že lepa vrsta znamenitih mož, ki so izšli iz vrst Belokranjcev: Tomšič, Eng. Gangl, Zupančič, slikar Germ itd. Krivdo nosijo pač merodajni faktorji, ki se za naše ubogo ljudstvo popolnoma nič ne brigajo in ga poznajo le, kadar ga potrebujejo. Ne vidijo žalostnih razmer, v katerih je ljudstvo, ne vidijo njegove bede, in želje ljudstva so jim zadnja stvar!

Poglejmo nekoliko naše šolstvo, ki naj bi bilo vir izobrazbe. Skoraj večina naših šol niti podobna ni šolam, ampak bolj beznicam, kamor se napodi 50—60 otrok, ki morajo potem v velikanskem smradu presedeti po več ur na dan. Kako to vpliva na zdravje in pa tudi na učenje, si pač lahko vsak sam misli. Pouk ni skoraj nikjer celodnevni, ampak razdeljen na dva oddelka, na nekaterih šolah celo na tri. Da takšen pouk nima zaželenega uspeha, se razume, zakaj otrok, ki pride ob 8. uri v šolo in gre ob 10. uri že domov, nima od tega gotovo niti najmanjšega dobička, in učitelj v tem kratkem času tudi ne more delati čudežev pri taki množici otrok. V razredu, kjer je 60—70 učencev in časih tudi 100, je sploh nemogoče, da bi učitelj dosegel to, kar se zahteva, posebno pri razdeljenem pouku, in tako mora poučevati še dva razreda zaeno, kakor je po nekaterih šolah. Pri takih razmerah je napredek sploh nemogoč.

Šole so pri nas sploh tako redke, da mora otrok hoditi po dve uri, da pride v šolo, in seveda pridejo otroci zaradi tega mnogokrat prepozno v šolo ali pa zaradi slabega vremena sploh ne pridejo ter tako zamudijo ves pouk. Mnogokrat se zgodi, da ob slabem vremenu zostanejo skoraj vsi otroci, ki so oddaleč, in temu se ni čuditi, zakaj kako bo otrok, ki je star 6 ali 7 let, hodil 2 uri po dežju in snegu. Saj je otrok vendar človek! Ali pa ne vidite tudi uboge matere, ki pošilja v snegu in dežju v šolo svojega čletnega sinčka ali svojo hčerko, za katero ji trepeče srce? Ali mislite, da kme-

* Deželni in državni poslancev teh krajev je deželni glavar in dvorni svetnik Šuklje, ki so ga ravno Belokranjci dvignili na konja. Uredništvo.

tiška mati nima srca za svoje otroke? Da, tudi ona trepeče za svoje otroke in marsikateri dan prebije v strahu, zakaj bogve, če se ji otrok zvečer še zdrav vrne domov. Ako pa otrok v hudi zimi parkrat izostane, pride kmalu dernarna kazen, ki jo naš kmet pač težko plaša. In kdo je vsemu temu kriv? Zopet oni, ki se imenujejo naše zastopnike. Žatorej zahtevajmo povsod šol, ki nam jih morajo dati, kajti krivice, ki se nam gode v tem oziru, so že vnebovpjoče.

Zahtevajmo povsod slovenskih šol in ne dopustimo, da bi nemški „Schulverein“ gradil v naših krajih svoje nemške šole, kakor se to že godi. Zahtevajmo od naših zastopnikov, in ako se ne brigajo za naše želje, potem proč z njimi, potem niso naši zastopniki, ampak naši sovražniki!

Zavezina skupščina.

Kdor se udeleži letošnje Zavezine skupščine v Gorici in želi stanovanja, naj to do 4. septembra naznani po dopisnici na naslov: Ign. Križman, nadučitelj, Dornberg pri Gorici. — Istotamo naj se prijavi udeležba k banketu.

Iz naše organizacije.

Skupne zadeve.

Iz Zaveze avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev. Delegate za glavno skupščino so prijavi sledeča „Zavezina“ društva:

- X. Učiteljsko društvo za ptujski okraj: 37. Anton Pesek, šolski vodja v Naplajah;
- 38. Josip Gorup, učitelj v Polensaku;
- 39. Ivan Strelec, nadučitelj v Sv. Andražu v Slov. goricah.
- XI. Slovenjegraško učiteljsko društvo: 40. Josip Peiller, šolski vodja v Šmiklavžu pri Slov. gradu.
- XII. Učiteljsko društvo za celjski okraj: 41. gospa Ida Wudler, učiteljica v Grižah;
- 42. Rudolf Wudler, učitelj v Grižah;
- 43. Armin Gradišnik, nadučitelj v Celju;
- 44. Fran Voglar, učitelj v Celju.
- XIII. Slovenjebistriško učiteljsko društvo: 45. Josip Kokl, učitelj v Sp. Poljskavi;
- 46. Seb. Krotky, učitelj v Studenicah. Namestnici: 8. gospodična Franja Hribar, učiteljica v Laporjih;
- 9. gospodična Milka Treo, učiteljica v Laporjih.
- XIV. Kozjansko učiteljsko društvo: 47. Miloš Germovšek, nadučitelj v Pilštajnu;
- 48. Ljudevit Ulčar, učitelj v Kozjem. Namestnika: 10. Fortunat Jelovšek, šolski vodja v Virstanju;
- 11. Fran Vadnal, učitelj v Št. Petru.
- XV. Učiteljsko društvo za sežanski okraj: 49. Karel Gruntar, učitelj v Sežani;
- 50. Fran Vendramin, nadučitelj v Dutovljah;
- 51. gospodična Fani Živec, učiteljica v Dutovljah.
- XVI. Učiteljsko društvo za svetolenartski okraj: 52. Vekoslav From, učitelj pri Sv. Benediktu v Slov. Goricah;
- 53. gospodična Rezika From, učiteljica pri Sv. Benediktu v Slov. Goricah.

„Hahahaha! Pavliha, ti si pa res še nepokvarjen človek; tvoja naivnost mi je dokaz, da bi se te dalo porabiti za marsikaj, tako neumnih ljudi kakor si ti pa res rabimo, vseč si mi! Kako praviš? — Da bi drugi gospodje se potegnili zate? Hahahaha! Ti še ne veš, kako je v deželnem šolskem svetu! Veš, to je pravi špas; Šusteršič reče: „Gospodje, če ne boste pridni, bom pa povedal ministru!“ Hahaha, in vsi denejo takoj roke na mizo — hahaha — potem se pa gremo šole — hehehe — in Šusteršič reče — hehehehe — Šusteršič reče: „Roke gor!“ — hehehe — roke gor! — reče Šusteršič, pa prvi nadzornik in drugi nadzornik — hehehehe — in prvi ravnatelj pa drugi ravnatelj vsi — hehehehe — vsi vzdignejo roke — hihihih — in če reče — hihihih — če reče Šusteršič: Recite da! — hihihih — pa vsi rečejo da! Hohohoho in če reče Šusteršič: Recite ne! — hohohoho — pa vsi rečejo ne! — hohohoho! —

Lampe se je smejal in tolkel ob kolena, tudi jaz sem mislil, da bo prav, če se smejem in sem začel: „Huhuhuhu... Naj ne za-

merijo, gospod doktor sv. pisma, to je pa res hec — huhuhu — pa naj ne zamerijo, gospod doktor sv. pisma, kako pa je to, da se ti gospodje tako boje ministra — huhuhu?“

Lampe si obriše solze iz oči in med tem pa pravi:

„Veš, Pavliha, mi poznamo svoje ljudi! Vsak izmed teh gospodov ima svoje skrivne želje; eden bi rad postal kak dvorni svetnik, drugi bi rad dobil kak križec ali kaj enakega, tretji bi rad še prišel naprej itd. in glej, vse to je odvisno od ministra; če bi pa te gospode zatožil Šusteršič pri ministru, jim splavajo vsi upi po vodi in zato je tako. Saj teh gospodov je več kakor nas; mi smo le štirje: Šusteršič, Keržič, Lesar in jaz. Onih pa je pet: Tavčar, Levec, Hubad, Junowicz in Černivec — pa mi se jih nič ne bojimo, ker Tavčar sam ne zmore nič!“

„Naj ne zamerijo, gospod doktor sv. pisma, potem vidim, da imajo oni pa gospod Šusteršič vso moč v svojih rokah; zato jih pa ponižno prosim, naj se potegnejo zame!“

„Tega ti ne morem nič obljubiti, jaz

sem sploh zato, da se vse šole in vsi učitelji odpravijo. Kaj nam je tudi treba šol? — Vsak duhovnik na kmetih naj poučuje krščanski nauk — to je dovolj, če pa naleti pri tem na kakega bolj nadarjenega fanta, naj ga poučuje malo v branju, pisanju in računanju — toliko, da se ga pošlje potem v škofove zavode, da postane duhovnik, zakaj edino teh nam je treba, drugega nič. Pouk na zavodih naj se omeji na najpotrebnejše stvari; saj tudi duhovniku ni treba bogve kaj znati; če zna le mašo brati pa štolo dobro zaračunati, pa je dober! In potem bi prišli nazaj oni zlati stari časi, kakor so bili nekdanj!“ In Lampe je zasukal svoje oči proti nebu, da mu je bilo videti le belino v očesih.

„Naj ne zamerijo, gospod doktor sv. pisma, oni mislijo tistih zlatih časov, ko je bil kmet še podložnik in ko ga je na eni strani odiral graščak, na drugi strani pa ga je molzla duhovščina...“

„Mi gremo celo tako daleč, da smo za odstranitev graščakov, saj duhovščina lahko sama vse opravi! — Pa še nekaj je, kar je

tudi velike važnosti: koliko lažje delo pri svojem dušnem pastirstvu bi imela potem duhovščina, kakor ga pa ima dandanes! Koliko manj ove bi zašlo na stranska pota, koliko bolj slepo bi nas ubogali ljudje, kar pa zdaj nočejo in nočejo, ker so se razvadili, da gledajo s svojimi očmi in hočejo delati po svoji glavi in svoji pameti, namesto da bi se dali od nas voditi in bi nam zaupali!“

„Naj ne zamerijo, gospod doktor sv. pisma, zdaj se mi nekaj dani v glavi, zato se oni torej začeli preganjati učiteljstvo, da se s tem med ljudmi vera utrjuje, Kristusova vera!“

„Seveda! — Dosedaj so prišli na vrsto tisti učitelji, ki so delali najbolj proti nam in nad temi smo se v prvi vrsti — v eksemplu drugim — maščevali!“

„Naj ne zamerijo, gospod doktor sv. pisma, zopet sem se nekaj naučil od njih. Bral sem v sv. pismu stavek: Maščevanje je moje! — pa nisem vedel, čigavo je pravzaprav, sedaj pa vem, da je maščevanje njihovo in da ravnajo popolnoma po sv. pismu!“

„Seveda, seveda — takih stavkov je še

